
Konec psacího písma se blíží

Konec psacího písma se blíží

LIDOVÉ NOVINY

13.04.2010, autor: RADKA KVAČKOVÁ

Od podzimu se začnou někteří prvňáci učit psát jinak než se psalo dosud. Písmena budou jednodušší a bez klíčků. Prvňák Albert docela rád kreslí, ale psaní ho moc nebaví. "Proč se musím učit každý písmeno čtyřikrát?" ptal se nedávno dost otráveně. Jeho matka mu napřed odporovala: "Jak to, čtyřikrát?" Pak ale musela uznat, že má pravdu. Když zvládl číst velké a malé písmeno tiskací, pořád mu ještě zbyvala k nacvičení dvě písmena psací.

Albert má ovšem štěstí. Jeho učitelka sice trvá na tom, aby děti znaly všechny varianty jednotlivých písmen, ale na dokonalém provedení nijak zvlášť nebazíruje. Dokonce ani nedává z psaní domácí úkoly postavené na opisování předlohy, jaké k první třídě tradičně patřily. "Kapitalistické" písmo je tu. Její liberálnost má svou logiku. Není vyloučeno, že letošní prvňáci se učí tradiční psací písmo naposled. Už od příštího roku se má totiž na školách, které se rozhodnou pro změnu, ověřovat podstatně jednodušší forma psaní. Před několika lety s tím nápadem přišla grafička Radana Lencová. Její písmo Comenia Script nemá klíčky a vlnovky a ve své psací podobě se podobá tomu, co najdou děti v knížkách.

Některá písmena se dokonce nabízejí v několika podobách, aby si dítě mohlo zvolit, která mu nejvíc vyhovuje. Volnost dostane i v tom, jaký sklon zvolí a do jaké míry chce nebo nechce jednotlivá písmena spojovat. Přesněji: spojovat nemusí, ale může, pokud to vyplyne z posunu ruky nebo jiné potřeby.

"Velmi takovou možnost vítám," říká Zdeněk Brož, ředitel chrudimské základní školy z ulice Dr. Jana Malíka, s tím, že jeho názor sdílí i ostatní pedagogové sboru. Mají za nesmysl, aby se děti nadále učily v prvních třídách něco, co ve čtvrté či páté třídě stejně mění nebo skoro úplně opouštějí.

V té době totiž uzpůsobují rukopis potřebě rychlejšího psaní. U některých to vede k nečitelnosti, jiní se spontánně vracejí k jednodušším formám písma. Podle Brože bude Comenia Script znamenat velikou úlevu pro leváky a žáky s dyslexií nebo dysgrafií.

Psací písmo, které se žáci dosud učí zvládat, má svůj původ v předminulém století. Ve třicátých letech století minulého bylo jen trochu zjednodušeno. Taky se už nemuselo stínovat, tedy střídat silné a tenčí tahy. "Právě ty mu ale zajišťovaly určitý estetický standard a čitelnost," upozorňuje typograf a někdejší pedagog Vysoké školy uměleckoprůmyslové Jan Solpera.

Jakmile se přestalo muset stínovat, začalo se psát rychleji a nedbaleji. V sedmdesátých letech 20. století se pak prosadila úprava, která tvary písmen poněkud zúžila, takže dominovaly spojnice. To ale nepomohlo, spíše prý naopak. Právě tehdy začal Jan Solpera mluvit o potřebě zásadnější reformy.

"Běžné psací písmo se stávalo stále nečitelnějším a mně bylo jasné, že bychom se měli vydat stejným směrem, jakým se vydal anglosaský svět, tedy k odbourání klíčků a složitých tvarů, možná i k odbourání nuceného spojování písmen. Šlo mi o to, aby se děti nemusely učit psát zcela jiná písmena, než čtou. Jenomže jsem narazil. Udání, že chci u nás zavádět kapitalistické písmo, se dostalo až na ústřední výbor komunistické strany," vzpomíná Solpera.

Autorku písma Radanu Lencovou podporuje. "Ona se do věci pustila velmi fundovaně, udělala si spoustu rešerší a projekt dotáhla do současného stadia." Písmo i podporu ministerstva už máme. Jak to současné stadium vypadá? Existuje kvalitní sada písma, která má podporu ministerstva školství. Ve věci se angažuje také Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy. "První pilotní projekt proběhl loni v několika prvních třídách, kde děti psaly jednotlivá písmena podle klasické předlohy i podle Comenia Scriptu. Pak jsme jejich pokusy vyhodnotili. Použití Comenia Scriptu se ukázalo být pro děti jednodušší," konstatovala nedávno pro IForum Univerzity Karlovy děkanka fakulty Radka Wildová.

Od září se má projekt za přispění fakulty i ministerstva zkoušet na osmdesáti školách. Znamená to ale, že se dnešní psací abeceda zruší?

"Nic takového navrhovat nebudeme," říká Wildová a upozorňuje, že je třeba vzít v potaz také historický a kulturní vývoj písma, který je našim kulturním majetkem. Revoluce se podle ní určitě konat nebude. "Oba typy písma by mohly vedle sebe koexistovat."

V zahraničí se psací písmo, jak je známe a učíme my, moc nevyskytuje. "Kamarád z Kanady hleděl na moje poznámky v bloku s úžasem," zmiňuje třicetiletá Lucie a dodává, že po ní nepřečetl ani jedinou větu, protože od malička píše tiskace. Rodiče se změně nebrání | to je pravděpodobně důvod, proč mají školy o Comenia Script značný zájem. "My už jsme na svůj záměr učit děti psát jinak než dosud upozornili v brožurce, kterou jsme rozdávali rodičům při letošním zápise do první třídy," řekl nám ředitel chrudimské základní školy Brož. A nezdá se, že by se rodiče bránili.

Souhlas veřejnosti se změnou lze vyzkoušet i v internetových diskusích: "Psací písmo jakožto ve světě spíše nepoužitelné bych klidně vyučovala okrajově, rozhodně bych zrušila lpění na krasopise a raději bych, aby moje děti měly mezinárodní písmo, snazší, použitelnější," píše v jedné z nich uživatelka Federica.

Na webových stránkách metodického portálu RVP jsou názory různorodější než jinde: "Nový psací vzor vítám. Jsem diagnostikovaný dyslektik, a to v době, kdy se o této poruše skoro nevědělo. Jen díky tomuto typu písma jsem byl schopn dokončit střední školu. Začal jsem jej používat zcela spontánně a jsem přesvědčen, že je mnohem přirozenější," míní jeden z diskutujících.

Další příspěvek, pravděpodobně od učitelky, však říká: "Dnes jsem měla telefonát od maminky budoucí prvňáčky, co prý to je nové písmo, jestli nevím, zda se jím bude psát od září, a že ona si nepřeje, aby se její dítě tímto písmem učilo psát." A jedna z příspěvatelek dokonce vyjadřuje názor, že "Comenia Script je komerční humbuk, který přinese spoustu peněz hlavně za digitalizované fonty".

Stačí písanka a volné listy Něco takového ale autorka písma Radana Lencová popírá: "Nikde není psáno, že by musela mít škola styl písma v počítači. Fonty Comenia Script jsou pouze doplňkem pro přípravu výuky. K samotné výuce písma nejsou potřeba."

Fonty využijí podle Lencové například učitelé, kteří pracují s počítačem a chtějí vytvářet vlastní pracovní listy. "Jsou ale učitelé, kteří fonty nevyužijí vůbec," míní autorka písma. K výuce jim postačí volné listy z přílohy Praktického manuálu, případně další výukové materiály, které se připravují. Důležité je, aby uměli písmo sami napsat na tabuli. Nemusejí všechno předepisovat do sešitu. Od toho budou k dispozici písanky a pracovní listy, které představují korunové položky. Školy se rozhodnou samy Lze tedy očekávat, že se příští školní rok psaní v prvních třídách změní? Odpověď mluvčí ministerstva školství Kateřiny Bohmové zní: "V osmdesáti školách bude nové písmo od 1. září čekat na prvňáky k otestování. Konečné rozhodnutí nad zavedením nového písma do výuky však ponechá ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy na škole potažmo učiteli, neboť cílem není imperativně nařídit, jaké písmo mají vyučovat a používat, nýbrž nabídnout z hlediska dalšího využívání v běžném životě praktičtější alternativu." Na upřesňující otázku, jestli výuku jednoduššího písma mohou spustit i školy, které třeba mezi tou osmdesátkou v projektu nebudou, přišla poněkud nejednoznačná odpověď: "Ne, zatím to budeme pilotovat na vybraných 80 školách, přesná kritéria a pravidla budou známa do konce školního roku."

Víc se zřejmě zatím od ministerstva nedozvíme. To ovšem neznamená, že je nutné skutečně čekat na další direktivy, eventuálně kodifikaci zákonem. Vždyť způsob psaní, ani ten současný, nijak kodifikován není a nemusí být. Rodiče by se tedy mohli zajímat o to, jestli budou příští prvňáci v jejich škole ještě kroutit klíčky a učit se každé písmeno celkem ve čtyřech podobách, nebo psát písmena víceméně tak, jak se je učí číst, už teď.

Zvládnou přečíst dopis od babičky?

Každý národ má svoje písmo, napojované nebo nenapojované, s předepsaným sklonem i bez něho. V anglosaských zemích převažuje zjednodušené písmo podobné písmu tiskacímu. V první fázi nespojované, později (s vypsanou rukou) už víceméně napojované. Neztratí se při zjednodušeném psaní rukopis charakterizující osobnost? Neztratí, ostatně ti, kdo vyžadují například při přijímání nových pracovníků vlastnoručně psaný motivační dopis, jsou zvyklí posuzovat písmo podobné Comenia Scriptu.

Budou ti, kdo se nenaučí naše dosavadní psací písmo, umět přečíst dopis od babičky? Žáci se budou nadále seznamovat i s podobou tradičního psacího písma, které zůstane jako alternativa. A co leváci, myslí se na ně? I když je Comenia Script pro leváky snazší než dosavadní písmo už ve své základní verzi, je připravena i modifikace speciálně pro ně. Je k zavedení nového způsobu psaní potřeba zvláštní povolení? Povolení si nevyžaduje současné psací písmo, nepotřebuje je tedy ani to zjednodušené.